

vormingscentrum (men zou ook kunnen zeggen: een studie- en discussieclub) moest worden opgericht – een standpunt dat hem door Deckers en Kortenhorst die geen enkele desavouering van de RKSP wensten, niet in dank werd afgenomen.

Verdeeldheid dus.

In mei drongen de aartsbisschop van Utrecht en de bisschoppen van Roermond en Haarlem op de herleving van de katholieke sociale en culturele organisaties aan (het door de bezetter geplunderde Rooms-Katholiek Werkliedenverbond kreeg van het Aartsbisdom een lening van f 300 000) en in juli deed het gehele Episcopaat een herderlijke brief uitgaan¹ waarin gezegd werd: 'De wereld moet terug naar Christus, wil zij niet te gronde gaan' – dat werd gespecificeerd voor wat betreft het gezinsleven, de sexuele moraal en de arbeidzaamheid (dit alles volgens strikte normen) maar over de politiek werd gezwegen. Inmiddels was de weergegeven verdeeldheid goeddeels bezworen. Romme die als staatkundig hoofdredacteur van het herleefde dagblad van het Werkliedenverbond: de nu in Amsterdam verschijnende *Volkskrant*, een eigen medium had voor de verspreiding van zijn visies (dat zijn blazen tijdens de bezetting niet ongerept was gebleven, was slechts aan enkele ingewijden bekend²), was op het denkbeeld gekomen dat het partijbestuur de

¹ Tekst in J. G. Stokman: *Het verzet van de Nederlandse bisschoppen tegen nationaal-socialisme en Duitse tyrannie. Herderlijke brieven, instructies en andere documenten* (1945), p. 308 en vlg. ² Romme had in '40 als president-commissaris van een *holding company* (een *company* waarvan Kortenhorst een der commissarissen was) het reclamebedrijf 'Remaco', o.m. exploitante van gepachte gemeentelijke reclameborden, voor een groot bedrag aan een Duitse firma laten verkopen die 'Remaco' nadien hoofdzakelijk voor nationaal-socialistische propaganda had gebruikt. Na een uitgebreid onderzoek concludeerde de procureur-fiscaal bij het Amsterdams Bijzonder Gerechtshof in juni '47 dat niet het bewijs was geleverd dat de verkoop van 'Remaco' een strafbaar feit had opgeleverd – hij vond wèl dat met de belangen van het personeel geen enkele rekening was gehouden en dat 'uit dien hoofde de gestes van de verkopers uit moreel oogpunt afkeurenswaardig' waren geweest (brief, 16 juni 1947, aan de voorzitter van de Kamer voor Collaboratiezaken van het Tribunaal te Amsterdam, Doc II-673, a-10).

Ook voor een andere zaak werd Romme buiten vervolging gesteld: hij was in '44 gedelegeerd commissaris geweest van een tweede, onder de bedoelde *holding*-maatschappij ressorterende onderneming, 'Hypsos', die tentoonstellingsmateriaal had vervaardigd, zulks mede voor Duitse instanties.

Romme's betrokkenheid bij de 'Remaco'-affaire werd in april '46 door een van de Amsterdamse accountants van het Nederlands Beheersinstituut ontdekt en deze vond de bezwarende gegevens onmiddellijk aan premier Schermerhorn toe. Voorzover bekend, besprak Schermerhorn ze slechts met Mansholt, althans: een jaar later, op 29